

vetítésével érték a román nyelvet, a szerző a szóba kerülhető hatások közül az s-ezés kérdését vizsgálja ebben a tanulmányában. Megállapítja, hogy e jelenségben szó sem lehet valami vulgáris latin sajátság szakadatlan folytatásáról, hiszen e sajátságokra adatokat először a Todorescu-töredékben (XVI. sz.) találunk. A források legnagyobb része a magyarországi latinság hatását kétségtelenné teszi. Állításait a szerző egy sereg példával világítja meg, majd hosszasan időzik a *școală* (iskola) szó eredeténél s megállapítja, hogy ez a szó nyelvtörténeti okokból nem sorolható a román nyelvős-latin szókészletéhez. *Szta.*

WEIDLEIN JÁNOS: *Német dülöneveink jelentősége a magyar tudományosság szempontjából.* Egy. Phil. Közöny, 1933. 183—186. l.

Ez a rövid, de gyakorlati szempontból sok érdekes megfigyelést tartalmazó cikk megállapítja, hogy „ha a dülönév (helynév) kutatás terén, mint mindenütt, ahol a mult összefüggéseit kell feltárnunk, nyugodt tárgyilagossággal, alapos történeti és nyelvészeti ismeretekkel, tartós, odaadó munkával és nagykörű adatmennyiséggel dolgozunk, és nem akarunk csapongó fantáziával előre megállapított véleményeket igazolni általuk, helytálló eredményekhez juthatunk, amelyek számos tudományagnak új anyagot és új lendületet fognak adni“. Néhány találó példát sorol fel a helynevek helytörténeti, növényföldrajzi és nemzetgazdaságtani vonatkozásaira és egy kis térkép vázlatot közöl a Sió—Sárvíz—Kapos környékén feküdt egykori és mai helység-elhelyezkedések helynevek alapján felvázolható változásainak szemléltetésére. *Szta.*

5. Történettudomány.

ASZTALOS MIKLÓS: *A nemzetségek története Magyarországon betelepülésüktől máig.* Bp. 1934. Lantos, 124 l.

A nemzetiségi kérdés első szélesebb horizontú történeti megvilágítása. Szerzője úgyszólván az egész magyar történelmet végigköveti, hogy a probléma fejlődését feltárhassa s egyben a világtörténeti háttérét is megrajzolja. Szerinte a nemzetiségek tömörülése Közép-Európában szoros kapcsolatban áll az osztrák-magyar monarchia kialakulásával; a nemzeti öntudatosodás kezdetei viszont az első lépéseket jelentik a monarchia széthullása felé. Ez az összetett, kevert fajú államalakulat a francia forradalom óta „egy középkorból megmaradt rekvizitum-elv“: a birodalom elve alapján állt, míg Európa a faji-nemzeti gondolatot tette államéletének központjává. Asztalos Miklós részletes rajzát nyújtja a magyar reformkor nemzetiségi mozgalmainak, amelyek már nem tudott sikert aratni a dualizmus politikája, hanem megtört. Gazdag adattárt kapunk Közép-Európa mai államainak nemzetiségi megoszlásáról. A nagy gonddal és színesen írott tanulmány a nyugati vérségi kötelekekre támaszkodó nacionalizmusok tanulságait érvényvesítí azon a földterületen, ahol a nemzeti gondolatnak ilyen fogalmazása ismeretlen volt. Ez alapvető hibája. *S. I.*

GRATZ GUSZTAV: *A dualizmus kora. Magyarország története 1867—1918.* I—II. Bp. 1934. 413., 420. l. Magyar Szemle.

A Magyar Szemle Könyvei sorozatban kiemelkedő jelentőségű e munka, amely 39 fejezetben a kiegyezéstől a világháborút követő összeomlásig Magyarország történetének e félszázadát tekinti át. A részletek lelkiismeretes feldolgozása, a korszak tárgyilagos szemlélete, az események és személyek iránt az előítélettől ment magatartás emelik értékét a magyar világtörténetének első részletes feldolgozásáig. Még külön érdeme, hogy az utolsó

gozása, s minden sora bizonyosság a mellett, hogy „A dualizmus korá”-nak szerzője egyik legjobban tájékozódott szemlélője és szereplője volt az utolsó évtized politikai eseményeinek. V. J.

JULIER FERENC: 1914—1918. A világháború magyar szemmel. Bp. 1933, 298 l.

A Magyar Szemle Könyvei sorozatában megjelent munka a világháború hadtörténeti áttekintését adja. A haditervek és hadműveletek szemléletes leírásában megelevenedik a magyar nemzet ezeréves történetének legvéresebb küzdelme, az 1914—1918. évi világháború. Nyolc fejezet öleli fel a hatalmas anyagot: I. Készülődés a világháborúra, II. 1914: a mozgó háború és a szétágazó támadó hadműveletek éve, III. 1915: a Központi Hatalmak egységes támadásának éve, IV. 1916: az Antant egységes ellentámadásának éve, V. 1917: a Központi Hatalmak egységes védekezésének éve, VI. 1918: a Központi Hatalmak utolsó erőfeszítése a győzelemért és bukásuk, VII. Világháború a tengeren, VIII. Magyarország embervesztése a világháború alatt. V. J.

SZEKFŰ GYULA: Három nemzedék és ami utána következik. Bp. (1934.) Egyetemi-nyomda. 508 l.

A Magyar Könyvbarátok számára készült Szekfű Gyula sokat vitatott könyvének, a *Három Nemzedék*nek, újabb kiadása, amelynek ma külön jelentőséget ad a „Trianon óta” című függeléke. Máskülönb a főanyag, az első négy könyv, az 1920-ban megjelent első és az 1922-i második kiadás után teljes egészében, változatlanul adja a *Három Nemzedék* eredeti szövegét. Az első könyvben Széchenyi István konzervatív reformrendszerét fejtegeti, a második könyv az első liberális nemzedék, a harmadik könyv viszont a végkifejlés útján a harmadik nemzedék történeti vizs-

gálata. A függelék, mint ötödik könyv, szervesen kapcsolódik a XIX. század, a századforduló és a világháborút megelőző több mint egy évtized áttekintéséhez. Széchenyi értékrendszere a mérték s négy fejezetben tárulnak elénk a mai magyar élet történeti problémái. Az első fejezet (Állam és nemzet) általános fejtegetései után a második (A neobarokk társadalom) és a harmadik (Feszültségek) társadalmi analízis, kritika és probléma-felvetés. A szerző kíméletlen őszinteséggel mutat rá az igazságra mind a „vezető” rétegek, mind a föld, a felekezettek, a zsidóság, a kapitalizmus, a nemzedékek és a leszádkadt magyarság problémavilágában. A negyedik fejezet (Magyarabb magyarság felé) a magyarság megújulásának útmutatása (kis- és nagy-magyar út!). Utolsó mondata az ifjúsághoz apellál s talán nem hiába: a magyar fiatalság ma már érezhető megújódása szellemben, szándékban és cselekedetekben nem kis mértékben a nagyhatású történeti és kritikai munka nyomán fakadt új magyar közszellem ébredésének tulajdonítható. V. J.

6. Néprajz.

ADALÉKOK UDVARHELYSZÉK NÉPRAJZÁHOZ. Ethnographia-Népelet. XXIV. évf. 3—4. sz. 112—127. l.

Fenti összefoglaló címen Siklód székely község néprajzi adatait találjuk. Visky Károly a pelészás (pele: téli álmat alvó szürkés, hamvas-színű rágcsáló) és a makkasztás népszokását ismerteti, továbbá az almaecet készítését írja le. Haáz F. Rezső és Siklód Pál a lakodalmi prémet (vagy perémet), a vele kapcsolatos népszokást s eredetét mutatják be. Kerestely József a siklói farkét szemlélteti és magyarázza. Hegyi József az osztováta-csinálás módját írja le. Siklód Pál a székely bokályra tesz néprajzi észrevételeket. Kerestely